एम.एड. प्रथम वर्षको निबन्ध विधामा प्रयुक्त तत्सम शब्दको अध्ययन

शोधार्थी

रेणुका बजगाईं

दोस्रो वर्षको परीक्षा क्रमाङ्क : २१८००५१ (२०६८)

त्रि.वि. दर्ता नं. ९-१-२१४-५१३-२०००

नेपाली शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका निमित्त प्रस्तुत शोधपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

शिक्षाशास्त्र सङ्काय

जनता बहुमुखी क्याम्पस

नेपाली शिक्षा विभाग

इटहरी, सुनसरी

वि.सं. २०७४/ इ.सं. २०१८

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

फोन नं. ०२५-५८१३००
५८००६४

स्थापित २०४५

(त्रिभुवन विश्वविद्यालय र उ.मा.शि. परिषदबाट सम्बन्धन प्राप्त)

विज्ञान, व्यवस्थापन, मानविकी तथा शिक्षाशास्त्र

प.स.

च.न

मितिः २०७४। ११ ।१५

शोधनिर्देशकको सिफारिसपत्र

यस क्याम्पसको नेपाली शिक्षा विभागअन्तर्गत शोधार्थी श्री रेणुका बजगाईंले नेपाली शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका निमित्त प्रस्तुत **एम.एड. प्रथम वर्षको निबन्ध विधामा प्रयुक्त तत्सम शब्दको अध्ययन** शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । प्रस्तुत शोधपत्र उपयुक्त भएकाले आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि विभागसमक्ष सिफारिस गर्दछु ।

....

(मदनराज बराल)

शोध निर्देशक

वि.सं. २०७४ फागुन १५

सन् : २७ फेब्रुअरी २०१८

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

फोन नं. ०२५-५८१३००
५८००६४

स्थापित २०४५

(त्रिभुवन विश्वविद्यालय र उ.मा.शि. परिषदबाट सम्बन्धन प्राप्त)

विज्ञान, व्यवस्थापन, मानविकी तथा शिक्षाशास्त्र सं

प.स.

च.न मितिः २०७४/१२/२५

स्वीकृतिपत्र

यस विभागकी छात्रा रेणुका बजगाईंले तयार पार्नुभएको **एम.एड. प्रथम वर्षको निबन्ध विधामा प्रयुक्त तत्सम शब्दको अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र नेपाली शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका लागि उपयुक्त ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

नाम/थर	**हस्ताक्षर**
१. मदनराज बराल (विभागीय प्रमुख)	....
२. प्रा. शान्तिप्रसाद ढकाल (बाह्य परीक्षक)	....
३.मदनराज बराल (शोधनिर्देशक)	....

वि.सं. २५ चैत्र २०७४

सन् : ८ अप्रिल २०१८

कृतज्ञताज्ञापन

स्नातकोत्तर तह प्रथम वर्षको निबन्ध विधामा प्रयुक्त तत्सम शब्दहरूको अध्ययन शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र त्रिविविको शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गतको नेपाशि ५९८ पाठयांशको आवश्यकता परिपूर्तिका लागि तयार पारिएको हो । यो शोधपत्र एमएड तहको प्रथम वर्षको निबन्ध विधामा समाविष्ट भएका तत्सम शब्दहरूको वर्ग, व्युत्पत्ति र अर्थका आधारमा विश्लेषण गरिएको छ ।

प्रस्तुत शोधपत्र मैले आदरणीय गुरु श्री मदनराज बराल (विभागीय प्रमुख) ज्यूको निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । आफ्नो व्यस्तता भएर पनि समय निकालेर आवश्यक सल्लाह र सुझाव दिई प्रस्तुत शोधपत्रलाई मूर्त रूपमा तयार गर्न सहयोग गर्नुहुने उहाँप्रति म सदा कृतज्ञ रहने छु । त्यसैगरी विषयगत ज्ञान दिई सहयोग गर्नुहुने आदरणीय गुरु प्रा. डा. टङ्कप्रसाद न्यौपानेज्यूलाई हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

यसका साथै शोधपत्र तयार गर्न शीर्षक चयनदेखि लिएर अन्य कार्यमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने आदरणीय गुरुहरू उपप्राध्यापकहरु तीर्थराज भट्टराई र नवीनकुमार शर्माज्यूहरूप्रति म हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु । त्यसै गरी यस क्याम्पसका क्याम्पस प्रमुख, क्याम्पस प्रशासन र सम्बन्धित शीर्षकमा अध्ययन अनुसन्धान गर्न स्वीकृति प्रदान गर्नुहुने शोधपत्र मूल्याङ्कन समितिप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्दा विभिन्न क्षेत्रबाट अमूल्य सहयोग गर्नुहुने सहपाठी साथीहरू शीला लिम्बू, नारायण बस्नेत र रमेश ओझा तथा सम्पूर्ण साथीहरूप्रति विशेष कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

अन्त्यमा समयमा नै टाइप गरी सहयोग गर्नुहुने रोशन घिमिरेलाई धन्यवाद दिँदै आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि यो शोधपत्र विभाग समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

शोधार्थी

रेणुका बजगाई

सि.नं. २१८००५१(२०६८)

मिति :१ चैत्र २०७४

इ.सं १५ मार्च २०१८

प्रतिबद्धता

म शोधार्थी रेणुका बजगाईंले यो प्रतिबद्धता जाहेर गर्दछु - प्रस्तुत शोधपत्र मेरो मौलिक अनुसन्धान हो । यसमा कसैका सामग्रीहरू अनधिकृत रूपमा प्रयोग गरिएका छैनन् । यस्तो गरिएको पाइएमा नियमअनुसार गरिने जुनसुकै प्रक्रिया मेरा लागि मान्य हुनेछ ।

....

मिति — रेणुका बजगाईं

वि.सं. २०७४ चैत्र १ — २१८००५१ (२०६८)

इ.सं. १५ मार्च २०१८

शोधसार

शोधशीर्षक: एमएड प्रथम वर्षको निबन्ध विधामा प्रयुक्त तत्सम शब्दहरूको अध्ययन

शोधविधि: प्रस्तुत शोधपत्रको सामग्रीको सङ्कलनको प्रमुख आधार पुस्तकालयीय विधि अपनाइएको छ । शोधपत्रमा प्रयुक्त तथ्य र तथ्याङ्कलाई व्याख्या र विश्लेषणात्मक विधिद्वारा प्रस्तुत गरिएको छ ।

शोध प्रक्रिया: प्रस्तुत शोधकार्यलाई पाँच अध्यायमा विभाजन गरिएको छ । पहिलो अध्ययनमा शोधको परिचयअन्तर्गत पृष्ठभूमि, समस्याकथन, अध्ययनको औचित्य र महत्व, अध्ययनको उद्देश्य, अध्ययनको सीमाङ्कन र पारिभाषिक शब्दहरू समावेश गरिएको छ । अध्याय दुईमा पूर्वकार्यको समीक्षा तथा धारणात्मक संरचनाअन्तर्गत पूर्वकार्यको समीक्षा, पूर्वकार्यको उपयोगिता/कार्यान्वयन र सैद्धान्तिक धारणात्मक संरचना समावेश गरिएको छ । अध्याय तीनमा अध्ययनको प्रक्रिया/विधिअन्तर्गत अध्ययनको संरचना, जनसङ्ख्या र नमुना, नमुना छनोट प्रक्रिया, तथ्याङ्क संकलनका साधनहरू, तथ्याङ्क सङ्कलनका प्रक्रिया र तथ्याङ्क विश्लेषण र व्याख्या प्रक्रिया समावेश गरिएको छ । अध्याय चारमा एमएड प्रथम वर्षको निबन्ध विधामा प्रयुक्त तत्सम शब्दहरूको वर्ग, व्युत्पत्ति, अर्थका आधारमा विश्लेषण गरिएको छ । साथै प्रत्येक पाठमा प्रयुक्त सम्पूर्ण शब्दसङ्ख्या, तत्सम शब्दसङ्ख्या र तत्सम शब्दहरूको प्रतिशतको स्थिति प्रस्तुत गरिएको छ । पाचौँ अर्थात् अन्तिम अध्यायमा निष्कर्ष, सुझाव, भावी अनुसन्धानका लागि सम्भावित शीर्षक आदिको उल्लेख गरिएको छ ।

यस शोधपत्रमा एमएड प्रथम वर्षको निबन्ध विधामा के-कस्ता तत्सम शब्दहरू रहेका छन् पत्ता लगाउनु, कथाका तत्सम शब्दहरूको बनोट प्रक्रिया पत्ता लगाउनु र कथाहरूका तत्सम शब्दहरूको अवस्था पत्ता लगाउनु जस्ता उद्देश्यहरू राखिएको छ । यस शोधपत्रले तत्सम शब्दसँग सम्बन्धित भएर शोधकार्य गर्न चाहने भावी शोधकर्तालाई दिशानिर्देश गर्नाका साथै एमएड प्रथम वर्षमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई तत्सम शब्दको अर्थ, निर्माणप्रक्रिया र शब्द आदिका बारेमा ज्ञान दिन सहयोग गर्नेछ ।

विषयसूची

अध्याय एक :

अध्ययनको परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

१.२ शब्दको वर्गीकरण १

१.२.१ स्रोतका आधारमा शब्दको वर्गीकरण १

१.२.१.१ तत्सम शब्द २

१.२.१.२ तद्भव शब्द २

१.२.१.३ आगन्तुक शब्द २

१.२.२ बनोट / व्युत्पत्तिका आधारमा शब्दको वर्गीकरण ३

१.२.२.१ मूल शब्द/अव्युत्पन्न शब्द ३

१.२.२.२ व्युत्पन्न शब्द ३

१.२.३ रुपतत्त्वका आधारमा शब्दको वर्गीकरण ३

१.२.३.१ विकारी शब्द ३

१.२.३.१.१ नाम ३

१.२.३.१.२ सर्वनाम ४

१.२.३.१.३ विशेषण ५

१.२.३.१.४ क्रियापद ६

१.२.३.२ अविकारी ७

१.२.३.२.१ क्रियायोगी ७

१.२.३.२.२ नामयोगी ८

१.२.३.२.३ संयोजक ८

१.२.३.२.४ विस्मयादिबोधक ८

१.२.३.२.५ निपात ९

१.३ समस्याकथन ९

१.४ अध्ययनको औचित्य र महत्व १०

१.५ अध्ययनको उद्देश्य १०

१.६ अध्ययनको सीमाङ्कन ११

१.७ पारिभाषिक शब्दहरू ११

अध्याय दुई :

पूर्वकार्यको समीक्षा र धारणात्मक संरचना

२.१ पूर्वकार्यको समीक्षा १२

२.२ पूर्वकार्यको उपयोगिता/कार्यान्वयन १३

२.३ सैद्धान्तिक र धारणात्मक संरचना १४

अध्याय तीन : अध्ययनको प्रक्रिया

३.१ अध्ययनको संरचना १५

३.२ जनसङ्ख्या र नमुना १५

३.३ नमुना छनोट प्रक्रिया १५

३.४ तथ्याङ्क संकलनका साधनहरू १५

३.५ तथ्याङ्क सङ्कलन प्रक्रिया १५

३.६ तथ्याङ्क विश्लेषण र व्याख्या प्रक्रिया १६

अध्याय-चार :

तत्सम शब्दहरूको विश्लेषण

पाठ क कला र जीवन २७

पाठ ख एब्स्ट्रयाक्ट चिन्तन प्याज २७

पाठ ग डरको छायामा रोबोटको जन्म ३४

पाठ घ केही राष्ट्रिय रोग : एक अनुसन्धान ४५

पाठ ङ नमस्ते निबन्धमा तत्सम शब्द ५४

पाठ च इतिहासको पदचाप ५९

पाठ छ समय ७३

पाठ ज वरुणको रगत ८३

अध्याय- पाँच : निष्कर्ष र सुझाव

५.१ निष्कर्ष ९२

५.२ सुझावहरू ९३

५.३ भावी अनुसन्धानका लागि शीर्षकहरू ९३

सन्दर्भसूची ९४

क. संक्षिप्त रूप

इसं	- इस्वी सम्वत्
डा	- डाक्टर
नेपाशि	- नेपाली शिक्षा शास्त्र सङ्काय
नेराप्रप्र	- नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान
नेवृश	- नेपाली बृहत् शब्दकोश
प्रालि	- प्राइभेट लिमिटेड
प्रनं	- प्रश्न नम्बर
पृसं	- पृष्ठसङ्ख्या
विप्र	- विभागीय प्रमुख
विसं	- विक्रम संवत्
स	- सदस्य
त्रिवि	- त्रिभुवन विश्वविद्यालय

ख. चिह्नसूची

, अल्पविराम

( ) गौण सङ्केत

। पूर्णविराम

- योजक

/ विभाजक

: सापेक्ष